

tutæ munitis, eadem prorsus fides ubique adhibeatur quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suppressionis, extinctionis, erectionis, constitutionis, concessionis, impertitionis facultatum, subjectionis, commissionis, mandati, decreti, derogationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ, apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis dominicæ millesimo octingentesimo primo, tertio kalendas decembris, pontificatus nostri anno secundo.

A Card. Prod.

R. Card. Braschius de Honestis.

Visa de Curia, J. Manassei.

Locus † plumbi.

F. Lavizzarus.

Hinc est quod Nos obtemperantes mandatis Sanctissimi Domini Nostri, ac utentes facultatibus a Sanctitate Sua Nobis specialiter delegatis, prævia suppressione, extinctione, et respective dismembratione a Sanctitate Sua, ut supra, factis, et salvis omnibus, et singulis dispositionibus, et ordinationibus in præfatis litteris Apostolicis contentis præsertim quod ad eas Metropolitanas, et Cathedralis Ecclesias, quarum Diœcesium partes extra fines actualis territorii Gallicanæ Republicæ existunt, necnon earum Ecclesiarum suorumque Capitulorum Jura, Privilegia, et Jurisdictionem, itemque quod ad Episcopos, qui extra ejusdem territorii limites reperiantur, quique antea veteribus Gallicanis Archiepiscopis tanquam eorum Suffraganei subdebantur, de quibus omnibus deinde Sanctitas Sua Apostolica Auctoritate statuet, atque decernet quidquid magis opportunum judicabit, præsentis Decreti Nostri tenore ad ea omnia procedimus, quæ a Sanctitate Sua in iisdem Apostolicis Litteris supplenda, perficiendaque Nobis committuntur, ut nova decem Archiepiscopalium, et quinquaginta Episcopaliū Ecclesiarum in Regionibus, quæ nunc temporali Dominationi Republicæ Gallicanæ subjacent, erectio a Sanctitate Sua, ut supra facta numeris omnibus absolvatur, justis Gubernii votis, cum quo collatis consiliis omnia, quæ ad restituendam in Galliis Catholicam Religionem pertinent, acta sunt respondeatur, Conventio denique inter eandem Sanctitatem Suam, Guberniumque ipsum inita, suum sortiatur effectum.

Ac primum, quoniam a Sanctitate Sua omne onus in Nos transfusum est, circuitum, novosque fines singularum Diœcesium decernendi et clare atque distincte ea omnia quæ ad eosdem pertinent, explicandi, illud juxta receptam et constantissime servatam ab Apostolica Sede praxim et consuetudinem in hanc rem esset a Nobis præstandum, ut singularum Locorum ac Parœciarum ex quibus unaquæque coalescere debet Diœcesis, diligens hoc loco enumeratio perficeretur, ne ullo unquam tempore de ipsis limitibus, et super exercitio spiritualis jurisdictionis a singulis Antistitibus exercendæ, exoriri dubium possit, utque propterea omnis inter conterminos Episcopos controversiæ præcidatur occasio; nunc tamen neque Parœciarum mentio fieri potest, cum nova earum erectio, et divisio peragi debeat ab Archiepiscopis, et Episcopis in sua respective Diœcesi, postquam canonice fuerint instituti, juxta facultatem a Sanctissimo Domino Nostro iisdem tributam in supradictis Apostolicis Litteris incipientibus: *Ecclesia Christi*, neque temporis angustia patiuntur ut loca singillatim enumeremus omnia, ex quibus singularum Diœcesium territorium constare debet.

Ne igitur tantis Gallicanarum Ecclesiarum necessitatibus diutius opem et auxilium differamus, utque celerius et ejusdem Sanctitatis Suae votis, et repetitis Gallicani Gubernii postulationibus, et catholicorum omnium precibus, ac desideriis satisfaciamus, eam, tot utilitatibus propositis, inire cogimur rationem, qua rem omnem explicare, retentis aliquo pacto Sedis Apostolicæ Regulis, et Consuetudinibus, expeditissime possimus.

Ratio autem, quam in circuitu novisque Diœcesium finibus decernendis sequimur, hæc est: Quoniam scilicet singularum Diœcesium novæ circumscriptionis territorium complecti debet unam aut plures ex Provinciis, sive Regionibus Gallicanis, idcirco earum Provinciarum seu Regionum appellationem interea sequemur in designandis Locorum spatiis intra quæ cujuslibet Metropolitanæ et Cathedralis Ecclesiæ, eorumque Antistitum Jurisdictio sese continere debet. Hunc vero actum novorum Antistitum auxilio et adjuncta Parœciarum omnium et locorum in unaquæque Diœcesi contentorum descriptione tunc plenius exactiusque perficiemus, cum ii, secundum ea quæ ab iisdem diligenter postulabimus, quidquid ad idem opus numeris omnibus absolvendum necessarium erit, Nobis suppeditabunt.

Ut autem una et brevitati et perspicuitati inserviamus, singulis Metropolitanis et Cathedralibus, ut supra, erectis, propriam Metropolitanam, et Cathedralis respective Ecclesiam, Titulosque Sanctorum

Patronorum, sub quorum invocatione appellandæ erunt præfigemus, nominaque Provinciæ seu Regionum adjungemus, quarum integram extensionem, præter ipsam Civitatem, in qua Metropolitana vel Cathedralis erecta est, pro Diœcesi singulis supradictis Ecclesiis intendimus assignare.

Itaque ad majorem Omnipotentis Dei gloriam, Beatissimæ Virginis Mariæ, quam inclita Gallicana Natio ut Patronam præcipue veneratur, Sanctorumque, quos singulæ Diœceses in Patronos pariter habebunt, honorem, itemque ad Catholicæ Religionis conservationem et incrementum, utentes facultatibus Nobis, ut supra, tributis, Metropolitanarum et Cathedralium Ecclesiarum Titulos, novarumque Gallicanarum Diœcesium limites in subjecto Elencho describimus atque assignamus, eundem tenentes ordinem, quem Sanctitas Sua in designandis novis Metropolitanis cum suis Suffraganeis Ecclesiis secuta est: . . . . .

Optabat quidem Sanctitas Sua, ut archiepiscopalis, seu episcopalis Cathedræ honor conservaretur pluribus aliis Ecclesiis, quæ cum propter antiquitatem originis, quam a primis Christianæ Religionis exordiis repetunt, venerabiles, tum propter earum prærogativas, suorumque Antistitum gloriam celeberrimæ, optimeque de Catholica Religione sunt meritæ. Quoniam vero temporum difficultates et circumstantiæ locorum id minime passæ sunt, maxime expediens videtur, ut aliquarum saltem ex illustrioribus, quod Catholicorum desideriis respondet, memoria retineatur, quæ novis Antistitibus ipsa per se ad omnem virtutem præbeat incitamenta. Propterea nos de præfata Apostolica Auctoritate, tum generatim in præinsertis Apostolicis sub plumbo Litteris, tum in specialibus sub Annulo Piscatoris, die 29 novembris anni 1801 a S. S. datis, Nobis tributa, aliquibus Ecclesiis noviter erectis, intra quarum Diœcesium (si de Cathedralibus, si vero de Metropolitanis agit intra quarum Metropoleon), fines antiquæ supradictarum insignium Ecclesiarum quæ, ut præfertur, suppressæ et extinctæ sunt, Diœceses, vel earum pars aliqua consistit, denominationem, et titulum earundem antiquarum Ecclesiarum adjungimus, et applicamus, juxta hanc Nostram quam hic addimus enumerationem.

Archiepiscopis ergo et Episcopis canonice instituendis quorum Ecclesiarum nomina in superiori Elencho descripta sunt Apostolica Nobis delegata Auctoritate mandamus, et respective potestatem facimus, ut eorum quilibet titulo Ecclesiæ, ad quam promoti fuerint, alios quoque suppressarum Ecclesiarum titulos adjungant, quos Nos in supra-

dicto Elencho adnotavimus; ita tamen ut ex hac titulorum unione, applicatione, propter Ecclesiarum quarundam insignium memoriam et honorem unice facta, nullo unquam tempore deduci possit, aut easdem Ecclesias adhuc superesse, nec realiter fuisse suppressas, aut Antistitibus, quibus suarum Ecclesiarum titulo eorundem titulorum adjungendorum potestatem fecimus, ullam aliam, præter eam, quam singulis hujus Decreti Nostri tenore expresse tribuimus, jurisdictionem adscriptam fuisse.

Assignatis Sanctis Titularibus Patronis, sub quorum invocatione in unaquaque ex sexaginta erectis Metropolitanis et Cathedralibus respective Ecclesiis Templum majus erit appellandum, præfinitisque singularum Diœcesium limitibus, postulat rerum ordo ut ad reliqua procedentes, ab earundem Ecclesiarum Capitulis ducamus exordium. Inter cætera enim quæ Nobis a Sanctissimo Domino Nostro, in sæpe laudatis Litteris Apostolicis mandata sunt, alterum illud est, ut suppressis jam a Sanctitate Sua antiquis omnibus Gallicani territorii Capitulis, nova in singulis Metropolitanis et Cathedralibus Ecclesiis, qua ratione fieri poterit, constituantur. Quod cum ita Nobis commissum sit, ut facultas quoque has partes subdelegandi per memoratas Litteras Apostolicas Nobis ipsis tributa fuerit: ideo hujus facultatis vigore Archiepiscopis, et Episcopis Galliarum primofuturis concedimus, ut posteaquam canonice instituti Ecclesiarum suarum regimen actu consecuti erunt, capitulum in Metropolitanis et Cathedralibus respective Ecclesiis suis erigere ipsi possint juxta formam a Sacris Canonibus Conciliisque præscriptam, et ab Ecclesia hucusque servatam, cum eo Dignitatum et Canonicorum numero, quem ad earundem Metropolitanarum et Cathedralium Ecclesiarum utilitatem et honorem, attentis rerum circumstantiis, expedire judicabunt.

Eosdem autem Archiepiscopos et Episcopos enixe adhortamur ut quanto citius fieri poterit, supradicta facultate, ad suarum Diœcesium utilitatem, Ecclesiarum tam Metropolitanarum quam Cathedralium honorem, Religionis decus, ac administrationis suæ levamen utantur, memores eorum quæ ab Ecclesia circa Capitulorum erectionem et utilitatem sancita sunt; quod equidem eo facilius ab ipsis peragi posse confidimus, quod in ipsamet supra memorata Conventione inter Sanctitatem Suam et Gallicanum Gubernium Parisiis feliciter inita statutum sit, singulos Archiepiscopos et Episcopos Gallicani territorii unum in Ecclesia Metropolitana et Cathedrali Capitulum habere posse.

Ut vero in iisdem Metropolitanis et Cathedralibus Ecclesiis in iis,

quæ ad capitula, ut supra erigenda spectant, Ecclesiastica Disciplina servetur, iisdem Archiepiscopis et Episcopis primofuturis curæ erit, ut quæ pertinent ad eorumdem Capitulorum sic erigendorum prosperum et felicem statum, regimen, gubernium, directionem, divinorum Officiorum celebrationem, cæremonias ac ritus in iisdem Ecclesiis, earumque Choro servandos, ac alia quælibet per eorumdem Capitulorum Dignitates, et Canonicos obeunda munia, pro eorumdem Archiepiscoporum et Episcoporum arbitrio, et prudentia definiantur et constituantur, relicta tamen eorum successoribus statutorum illorum immutandorum facultate, requisito prius Capitulorum respectivorum consilio, si, attentis temporum circumstantiis, id utile et opportunum judicaverint: in ipsis autem statutis vel condendis, vel immutandis religiosa Sacrorum Canonum observantia retineatur, usuumque, ac consuetudinum laudabilium antea vigentium, præsentibusque circumstantiis accommodatarum ratio habeatur. Quam quidem Capitulorum erectionem, cæteraque omnia ad ipsa Capitula pertinentia singuli Archiepiscopi et Episcopi cum primum perfecerint, erectionis hujusmodi, omniumque hanc in rem constitutorum acta authentica forma exarata Nobis reddenda curent, ut ad perfectam Apostolicarum Litterarum executionem huic Nostro Decreto inserere possimus.

Porro Metropolitanis et Cathedralibus Ecclesiis sic constitutis, illud superesset, ut juxta receptam Apostolicæ Sedis consuetudinem de earumdem dotatione et redditibus statueremus. Sed cum hanc ipsam dotationem Gallicanum Gubernium, memoratæ Conventionis vigore, in se suscepit, ut, quantum in Nobis est, præfatæ consuetudini satisfaciamus, declaramus, earumdem Ecclesiarum dotationem ex iis redditibus conflata fore, qui ab ipso Gubernio juxta præfatæ Conventionis tenorem, singulis Archiepiscopis et Episcopis quamprimum assignandi erunt, quosque sufficientes fore juste confidimus, utiisdem Archiepiscopi et Episcopi dignitatis suæ decenter onera ferre, et munia digne valeant implere.

Et quoniam, ut in sæpe memorata Conventione Parisiis peracta, atque a Sanctitate Sua per Apostolicas supracitatas Litteras approbata constitutum est, nova a futuris Archiepiscopis et Episcopis Parœciarum circumscriptio in singulorum Diœcesibus facienda est, quam minime dubitamus talem futuram, quæ Fidelium in unaquaque Diœcesi existentium tum copiam, tum necessitati respondeat, ne illis doctrinæ pabula, sacramentorum subsidia, atque ad æternam salutem assequendam adjuncta possint deesse, ut impedimenta omnia quæ expeditam, ac

plenam ipsius Conventionis, hac in parte, executionem a singulis Antistitibus peragendam retardare possent, penitus removeantur, necessarium propterea ducimus, ut eo modo, quo de Diœcesibus factum est, hujusmodi novæ Parœciarum circumscriptio viam sternamus. Hinc ergo est, quod Nos de præfata Apostolica Auctoritate Nobiscum, ut supra, communicata, omnes et singulas Parochiales Ecclesias, quæ in territoriis Diœcesium novæ circumscriptio continentur, et in quibus animarum cura per quemcumque Presbyterum exercetur, qui Parochi, Rectoris, Vicarii perpetui, aut alio quocumque titulo et appellatione gaudet, cum suis titulis, animarum cura, et jurisdictione quacumque, *nunc pro tunc*, suppressas perpetuo fore declaramus; ita ut, cum singulis Ecclesiis in unaquaque Diœcesi in Parochiales erectis singuli Parochi, seu Rectores novorum Antistitum auctoritate præfecti fuerint, omnis antiquorum Parochorum jurisdictio in territorio novis Parœciis assignato cessare prorsus debeat, neque ullus, præter novos Parochos, seu Rectores a novis Antistitibus institutos, illarum Ecclesiarum, aut in eo territorio Parochus, Rector, aut alio quolibet titulo et appellatione gaudens, censeretur et haberi, neque animarum in eo territorio contentarum curam exercere amplius possit.

Singulis vero Parochialibus Ecclesiis sic erigendis pro congrua Rectorum sustentatione eos redditus qui, ut in supradicta Conventione statutum est, assignandi erunt, iisdem Archiepiscopis et Episcopis dotationis locum habituros fore declarabunt.

Hæc omnia cum singuli Antistites perfecerint, quod, quam citissime ut præstetur ab ipsis vehementer cupimus, et hortamur, eorum quilibet Nobis reddendum curet exemplar Decreti authentica forma exaratum erectionis omnium Ecclesiarum Parochialium totius Diœcesis suæ, adjuncto singularum Titulo, Invocatione, extensione, terminatione, limitibus, Congrua, adnotatisque nominibus Civitatum, Pagorum et Locorum, in quibus singulas Parœcias erexerint, ut exemplar ipsum, Nostro pariter huic Decreto inserere possimus ad supplendam enumerationem Parœciarum et Locorum ex quibus unaquaque Diœcesis extare debeat, quæ juxta receptam consuetudinem a Nobis peragi debuisset.

Seminarium quoque, ut in supra memorata Conventione similiter firmatum est, ad erudiendam pietate, litteris omnique Ecclesiastica Disciplina juventutem, quæ clericalis militiæ est viam ingressura, quibus poterunt modis ac temporalibus adjumentis ad SS. Canonum et Conciliorum Sanctiones Archiepiscopi et Episcopi omnes Ecclesiis novæ

circumscriptionis præficiendi, quam citissime fieri poterit, curent instituendum; eique sic erecto et instituto eas leges præscribant, tum quod ad scientiarum studia, tum quod ad omnem pietatis et disciplinæ rationem, quæ magis accommodatæ suarum Ecclesiarum utilitatibus, temporumque circumstantiis ipsis in Domino videbuntur.

In id præterea Archiepiscopi ipsi sedulo incumbant, ut Metropolitanæ et Cathedralis Ecclesiæ, si quæ vel reparatione aliqua indigeant, vel sacris suppellectibus, cæterisque, pro decenti Pontificalium usu, Divinique Cultus exercitio vel omnino carent, vel non satis instructæ sunt, ad utramque rem ipsis necessaria comparentur.

Metropolitanis et Cathedralibus Ecclesiis, ut supra, erectis, finibus singularum Diocesium novæ circumscriptionis designatis, cæterisque statutis, quæ capitulorum, Parœciarum et Seminariorum erectiones, totamque Gallicanarum Ecclesiarum ordinationem respiciunt, Nos, de speciali et expressa Apostolica auctoritate, Civitates in Archiepiscopales et Episcopales, ut præfertur, erectas, itemque memoratas, et singulis Ecclesiis pro Diœcesi adscriptas atque attributas Provincias seu Regiones, et iis contentos utriusque sexus habitatores et incolas, tam Laicos quam Clericos et Presbyteros, novis prædictis Ecclesiis, illarumque futuris Præsulibus, pro suis Civitate, Territorio, Diœcesi, Clero et Populo, perpetuo assignamus et respective in spiritualibus et in ordine ad Religionis officia supponimus atque subjicimus. Quocirca Personis, Archiepiscopalibus et Episcopalibus Ecclesiis sic erectis et institutis, in Archiepiscopos et Episcopos, tam pro hac prima vice, quam aliis futuris vacationibus, Apostolica Auctoritate præficiendis licebit (quemadmodum iisdem de simili Auctoritate præcipimus et mandamus) per se ipsos, vel per alios eorum nomine, veram, realem, actualem et corporalem possessionem, seu quasi regiminis, administrationis, et omnimodi juris Diœcesani in respectivis prædictis Civitatibus, et earum Ecclesiis et Diœcesibus ac Mansis Archiepiscopalibus et Episcopalibus assignatis, vel assignandis, vigore Litterarum Apostolicarum provisionis de eorum personis libere apprehendere, apprehensamque perpetuo retinere.

Proptereaque statim ac novi Archiepiscopi et Episcopi canonice, ut supra, instituendi suarum Ecclesiarum regimen actu consecuti erunt, omnis antiquorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Capitulorum, Administratorum, ac sub alio quocumque titulo Ordinariorum jurisdictione cessare prorsus debet, facultatesque omnes ipsorum Ordinariorum nullius amplius eruunt roboris vel momenti.

Demum, quoniam primi Galliarum Reipublicæ Consulibus vota et postulata in id etiam intenderint, ut in magnis illis Insulis, amplisque Indiarum Occidentalium Regionibus, quæ præsentis Gallicanæ Reipublicæ Dominationi subjacent, res Ecclesiasticæ componantur, et necessitati Fidelium, qui magno numero eas incolunt Regiones consulatur, cumque Sanctissimo Domino Nostro per suas Apostolicas sub plumbo Litteras sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Incarnationis Dominicæ 1801. 5° cal. Decembris, quarum initium, *Apostolicum universæ*, hujusmodi negotio provisum sit; huic propterea operi manum jam apposuimus ut ipsæ Apostolicæ Litteræ debitæ executioni mandentur.

Putamus tandem per Apostolicas hic præinsertas Litteras, Nostrumque Decretum ita provisum cuicumque rei, quæ ad Gallicarum Ecclesiarum statum in omne reliquum tempus componendum conducat, ut omnibus dubiis, quæstionibus aditus sit occlusus. Quod si forte acciderit, ut aliqua excitentur controversiæ, aut super intelligentia, sensu, executione tum prædictarum Litterarum, tum Decreti Nostri dubium aliquid exoriatur, quoniam Sanctissimo Domino Nostro visum est in iisdem Litteris ad controversias hujusmodi dijudicandas, et ad ea generatim perficienda omnia quæ per se ipsam S.S. efficere posset, amplissimis Nos facultatibus instruere, declaramus ea dubia quæstionesque, nullis excitatis contentionibus, quæ Ecclesiæ non minus quam Reipublicæ tranquillitatem perturbare possent, confestim ad Nos deferri debere, ut eas explicare, dissolvere, componere et respective interpretari, de præfata Apostolica Auctoritate possimus.

Hæc autem omnia tam in præfatis Apostolicis Litteris quam in præsentis Decreto contenta, ab iis ad quos spectat inviolabiliter observari volumus: non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus etiam speciali et individua mentione dignis, cæterisque quæ Sanctitas Sua in dictis Litteris voluit non obstare.

In quorum fidem præsentibus manu Nostra signatis, Secretarii Nostræ Legationis Apostolicæ subscriptione, Nostroque Sigillo muniti mandavimus.

Datum Parisiis, ex Ædibus Nostræ Residentiæ, die 9 Aprilis 1802.

J. B. Cardinalis CAPRARA, legatus.

Locus † Sigilli.

Josephus Antonius SALA, legationis Apostolicæ Secretarius.

Aliam conventionem iniiit Pius VII, an. 1817, cum Ludovico XVIII, qua restituebatur concordatum initum inter Leonem X et Franciscum I; articuli organici nuncupati, qui inscio S. Pontifice ac sine illius assensu una cum concordato 1801 promulgati fuerant, abrogabantur in iis quæ adversantur doctrinæ et legibus Ecclesiæ; Ecclesiæ suppressæ per Litteras Apostolicas an. 1801 denuo erigebantur ad certum numerum qui mutuo consensu præfinitendus erat; promittebatur dos conveniens cunctis Ecclesiis, tam existentibus quam denuo erigendis, in bonis stabilitis, ac in redditibus super regni debito, vulgo *rentes sur l'État*, quamprimum fieri potuisset constituenda... At quando ad executionem ventum est, graves obvenerunt difficultates ex parte comitorum regni; cuncta in suspenso manserunt, usquedum lege tandem 4 julii 1821, comitia assensum dederunt ut triginta novæ sedes erigerentur, præter priores quinquaginta quæ existebant vi concordati 1801. Non videtur conventionem an. 1817 alium effectum sortitam fuisse; in cæteris enim articulis non fuit executioni mandata imo nec promulgata; quamobrem nec illam inserendam hic duximus. Inserta est in L. Ferraris *Bibliotheca*, v^o *Concordatum Gallicum*. (Ed. Casinensium.)

§ III

ORDINATIONES EDICTÆ A POTESTATE CIVILI OCCASIONE CONCORDATI, QUÆ
VULGO NUNCUPANTUR ARTICULIS ORGANICIS :
RECLAMATIONES S. SEDIS CONTRA EOSDEM ARTICULOS.

ARTICLES ORGANIQUES DE LA CONVENTION PASSÉE A PARIS, LE 26 MESSIDOR
AN IX, ENTRE LE GOUVERNEMENT FRANÇAIS ET LE PAPE PIE VII.

TITRE PREMIER

**Du régime de l'Église catholique dans ses rapports généraux avec
les droits et la police de l'État.**

ART. 1. Aucune bulle, bref, rescrit, décret, mandat, provision, signature servant de provision, ni autres expéditions de la cour de Rome, même ne concernant que les particuliers, ne pourront être reçus, publiés, imprimés, ni autrement mis à exécution, sans l'autorisation du gouvernement.

2. Aucun individu se disant nonce, légat, vicairé ou commissaire apostolique, ou se prévalant de toute autre dénomination, ne pourra, sans la même autorisation, exercer sur le sol français, ni ailleurs, aucune fonction relative aux affaires de l'Église gallicane.

3. Les décrets des synodes étrangers, même ceux des conciles généraux, ne pourront être publiés en France, avant que le gouvernement en ait examiné la forme, leur conformité avec les lois, droits et franchises de la République française, et tout ce qui, dans leur publication, pourrait altérer ou intéresser la tranquillité publique.

4. Aucun concile national ou métropolitain, aucun synode diocésain, aucune assemblée délibérante n'aura lieu sans la permission expresse du gouvernement.

5. Toutes les fonctions ecclésiastiques seront gratuites, sauf les oblations qui seraient autorisées et fixées par les règlements.

6. Il y aura recours au conseil d'État, dans tous les cas d'abus de la part des supérieurs et autres personnes ecclésiastiques.

Les cas d'abus sont : l'usurpation ou l'excès du pouvoir, la contravention aux lois et règlements de la République, l'infraction des règles consacrées par les canons reçus en France, l'attentat aux libertés, franchises et coutumes de l'Église gallicane, et toute entreprise ou tout procédé qui, dans l'exercice du culte, peut compromettre l'honneur des citoyens, troubler arbitrairement leur conscience, dégénérer contre eux en oppression, ou en injure, ou en scandale public.

7. Il y aura pareillement recours au conseil d'État, s'il est porté atteinte à l'exercice public du culte, et à la liberté que les lois et les règlements garantissent à ses ministres.

8. Le recours compétera à toute personne intéressée. A défaut de plainte particulière, il sera exercé d'office par les préfets.

Le fonctionnaire public, l'ecclésiastique ou la personne qui voudra exercer recours, adressera un mémoire détaillé et signé au conseiller d'État, chargé de toutes les affaires concernant les cultes, lequel sera tenu de prendre, dans le plus court délai, tous les renseignements convenables; et sur son rapport, l'affaire sera suivie et définitivement terminée dans la forme administrative, ou renvoyée, selon l'exigence des cas, aux autorités compétentes.